

PRIPOROČILO EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

z dne 18. decembra 2006

o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje

(2006/962/ES)

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in zlasti členov 149(4) in 150(4) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Komisije,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora ⁽¹⁾,

ob upoštevanju mnenja Odbora regij ⁽²⁾,

v skladu s postopkom, določenim v členu 251 Pogodbe ⁽³⁾,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Evropski svet v Lizboni z dne 23. in 24. marca 2000 je sklenil, da bi moral evropski okvir opredeliti nova osnovna znanja, ki naj jih zagotovi vseživljenjsko učenje, kot ključni ukrep pri odzivu Evrope na globalizacijo in premik h gospodarstvom znanja ter poudaril, da so ljudje največja dobrina Evrope. Odtlej so bili ti sklepi večkrat ponovljeni, tudi na Evropskem svetu v Bruslju z dne 20. in 21. marca 2003 ter 22. in 23. marca 2005 ter v ponovno zaživelih Lizbonski strategiji, potrjeni leta 2005.
- (2) Evropska sveta v Stockholmu z dne 23. in 24. marca 2001 ter v Barceloni z dne 15. in 16. marca 2002 sta potrdila konkretne prihodnje cilje evropskega sistema izobraževanja in usposabljanja ter delovni program (delovni program Izobraževanje in usposabljanje 2010) za njihovo dosego do leta 2010. Ti cilji vključujejo razvoj znanj za družbo znanja in posebne cilje za pospeševanje učenja jezikov, razvoj podjetnosti in splošno potrebo po krepitvi evropske razsežnosti v izobraževanju.
- (3) Sporočilo Komisije „Uresničevanje evropskega prostora za vseživljenjsko učenje“ in Resolucija Sveta z dne 27. junija 2002 o vseživljenjskem učenju ⁽⁴⁾, ki mu je sledila, sta „nova osnovna znanja“ določila kot prednostna in poudarila, da mora vseživljenjsko učenje zajemati obdobje od predšolske starosti do starosti po upokojitvi.
- (4) V okviru izboljšanja zaposlovanja Skupnosti sta Evropska sveta v Bruslju marca 2003 in decembra 2003 poudarila potrebo po razvoju vseživljenjskega učenja s posebnim poudarkom na aktivnih in preventivnih ukrepih za nezaposlene in neaktivne osebe. Podlaga za to je bilo

poročilo projektne skupine za zaposlovanje, ki je poudarila potrebo po sposobnosti prilagajanju spremembam, pomen vključevanja ljudi na trg delovne sile in ključno vlogo vseživljenjskega učenja.

- (5) Svet je maja 2003 sprejel evropske referenčne ravni („merila uspešnosti“), ki dokazujejo zavzemanje za merljivo izboljšanje evropske povprečne uspešnosti. Te referenčne ravni vključujejo sposobnost branja, zgodnje opuščanje šolanja, dokončanje višje srednje stopnje izobrazbe in udeležnost odraslih v vseživljenjskem učenju in so tesno povezane z razvojem ključnih kompetenc.

- (6) V poročilu Sveta o širši vlogi izobraževanja, ki je bilo sprejeto novembra 2004, je bilo poudarjeno, da izobraževanje prispeva k ohranjanju in obnavljanju skupnega kulturnega ozadja v družbi ter k učenju osnovnih socialnih in državljskih vrednot, kot so državljska zavest, enakost, strpnost in spoštovanje, in je zlasti pomembno v času, ko se vse države članice soočajo z vprašanjem, kako obvladati vse večjo socialno in kulturno raznovrstnost. Poleg tega sta omogočanje vstopa v poklicno življenje in njegovo ohranjanje pomemben del vloge izobraževanja pri krepitvi socialne kohezije.

- (7) Poročilo, ki ga je Komisija sprejela leta 2005 o napredku pri doseganju lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja, je pokazalo, da ni bilo napredka pri zmanjševanju odstotka tistih, ki imajo v starosti 15 let težave pri branju ali pri zviševanju stopnje dokončanja višje srednje stopnje izobraževanja. Določen napredek je bilo mogoče zaznati pri zmanjševanju zgodnjega opuščanja šolanja, vendar glede na sedanjo hitrost napredovanja evropske referenčne ravni za leto 2010, sprejete na Svetu maja 2003, ne bodo dosežene. Sodelovanje odraslih v učenju ne narašča dovolj hitro, da bi lahko dosegli referenčno raven 2010, podatki pa kažejo na to, da je verjetnost nadaljnega usposabljanja ljudi z nizko izobrazbo manjša.

- (8) Okvir ukrepov za vseživljenjski razvoj kompetenc in kvalifikacij, ki so ga evropski socialni partnerji sprejeli marca 2002, poudarja potrebo podjetij po čedalje hitrejšem prilagajanju njihovih struktur, da bi ostala konkurenčna. Več timskega dela, zabrisovanje hierarhije, prenos odgovornosti in naraščajoča potreba po večopravnosti vodijo

⁽¹⁾ UL C 195, 18.8.2006, str. 109.

⁽²⁾ UL C 229, 22.9.2006, str. 21.

⁽³⁾ Mnenje Evropskega parlamenta z dne 26. septembra 2006 (še ni objavljeno v Uradnem listu) in Sklep Sveta z dne 18. decembra 2006.

⁽⁴⁾ UL C 163, 9.7.2002, str. 1.

k naraščanju učečih se organizacij. V okviru tega pomeni sposobnost organizacij za določanje kompetenc, za njihovo aktiviranje in prepoznavanje ter spodbujanje njihovega razvoja za vse zaposlene podlago za nove konkurenčne strategije.

- (9) Maastrichtska študija o poklicnem izobraževanju in usposabljanju iz leta 2004 navaja precejšnjo vrzel med stopnjami izobrazbe, ki jih zahtevajo nova delovna mesta, in stopnjami izobrazbe, ki jih dosega evropska delovna sila. Ta študija kaže, da je več kot tretjina evropske delovne sile (80 milijonov oseb) nizko izobražena, ob tem pa se ocenjuje, da bo do leta 2010 skoraj 50 % novih delovnih mest zahtevalo terciarne kvalifikacije, skoraj 40 % bo zahtevalo višjo srednjo stopnjo izobrazbe, samo 15 % služb pa bo primernih za tiste z osnovno izobrazbo.
- (10) V Skupnem poročilu Sveta in Komisije o delovnem programu o izobraževanju in usposabljanju 2010, sprejetem leta 2004, je ponovno poudarjena potreba, da se vsem državljanom zagotovi kompetence, ki jih potrebujejo, in sicer kot del strategij držav članic za vseživljenjsko učenje. Za spodbujanje in olajšanje reforme poročilo predlaga razvoj skupnih evropskih referenc in načel ter daje prednost okviru ključnih kompetenc.
- (11) Evropski pakt za mlade, ki je priložen sklepom Evropskega sveta v Bruslju z dne 22. in 23. marca 2005, je poudaril potrebo po spodbujanju razvoja enotnega sklopa osrednjih znanj.
- (12) Potreba po usposabljanju mladih s potrebnimi ključnimi kompetencami in izboljšanje doseganja ravni izobrazbe sta sestavna dela Integriranih smernic za rast in delovna mesta 2005–2008, ki jih je junija 2005 potrdil Evropski svet. Smernice zaposlovanja zlasti zahtevajo prilagoditev sistema izobraževanja in usposabljanja kot odziv na nove zahteve po kompetencah s pomočjo boljše identifikacije poklicnih potreb in ključnih kompetenc kot del programov reform držav članic. Smernice zaposlovanja tudi pozivajo k zagotavljanju vključevanja vidika spola in enakosti med spoloma pri vseh ukrepih in k doseganju 70 % povprečne stopnje zaposlenosti v Evropski uniji in vsaj 60 % zaposlenosti za ženske.
- (13) To priporočilo naj prispeva k razvoju kakovostnega, v prihodnost usmerjenega izobraževanja in usposabljanja, prilagojenega potrebam evropske družbe, s podporo in dopolnitvijo delovanja držav članic pri zagotovitvi, da bi njihovi sistemi osnovnega izobraževanja in usposabljanja vsem mladim ponujali sredstva za razvoj ključnih kompetenc do ravni, ko bodo sposobni za odraslo življenje in ki ustvarja podlago za nadaljnje učenje in poklicno življenje, ter da bi bilo odraslim omogočeno razviti in posodobiti njihove ključne kompetence prek ponudbe skladnega in obsežnega vseživljenjskega učenja. To priporočilo bi moralo prav tako predvideti skupni evropski referenčni okvir ključnih kompetenc za oblikovalce politik,

ponudnike izobraževanja in usposabljanja, socialne partnerje in same učence za olajšanje nacionalnih reform in izmenjavo informacij med državami članicami in Komisijo v okviru delovnega programa „Izobraževanje in usposabljanje 2010“, z namenom dosege dogovorjenih evropskih referenčnih ravni. Poleg tega bi moralo priporočilo podpirati druge sorodne politike, kot so politika zaposlovanja in socialna politika ter druge politike, ki zadevajo mlade.

- (14) Ker ciljev tega priporočila, in sicer podpreti in dopolniti delovanje držav članic z vzpostavitvijo skupne referenčne točke, ki spodbuja in olajšuje nacionalne reforme ter nadaljnje sodelovanje med državami članicami, države članice ne morejo zadovoljivo doseči in ker te cilje lažje doseže Skupnost, Skupnost lahko sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti iz člena 5 Pogodbe. Skladno z načelom sorazmernosti iz navedenega člena to priporočilo ne prekoračuje okvirov, ki so potrebni za doseganje zastavljenih ciljev, kolikor prepušča izvajanje tega priporočila državam članicam –

PRIPOROČATA:

Da države članice razvijajo ponudbo ključnih kompetenc za vse kot del svojih strategij za vseživljenjsko učenje, vključno s strategijami za doseganje splošne pismenosti, in uporabijo „Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje – evropski referenčni okvir“ (v nadaljevanju „referenčni okvir“) iz Priloge k temu priporočilu kot referenčno orodje z namenom zagotoviti:

1. da začetno izobraževanje in usposabljanje vsem mladim ponuja sredstva za oblikovanje ključnih kompetenc do ravni, ko bodo sposobni za odraslo življenje, in ki ustvarja podlago za nadaljnje učenje in poklicno življenje;
2. ustrezno ponudbo tistim mladim, ki zaradi izobraževalne prikrajsanosti, nastale zaradi osebnih, družbenih, kulturnih in gospodarskih okoliščin, potrebujejo posebno podporo za izpolnitev njihovega izobrazbenega potenciala;
3. da bo odraslim omogočeno razvijati in posodobiti njihove ključne kompetence vse življenje ter da bo poseben poudarek na ciljnih skupinah, ki so ugotovljene kot prednostne naloge v nacionalnem, regionalnem in/ali lokalnem okviru, na primer osebe, ki morajo posodobiti svoja znanja;
4. da bo na voljo ustrezna infrastruktura za nadaljevanje izobraževanja in usposabljanja odraslih, vključno z učitelji in vodji usposabljanja, postopki preverjanja in vrednotenja, ukrepi za zagotovitev enakega dostopa do vseživljenjskega učenja in trga dela ter podpora učencem, ki bo priznavala različne potrebe in kompetence odraslih;
5. da bo skladnost ponudbe izobraževanja za odrasle in usposabljanja za posamezne državljane dosežena prek tesnih povezav s politiko zaposlovanja in socialno politiko, kulturno politiko, politiko inovativnosti ter drugimi

politikami, ki vplivajo na mlade, ter prek sodelovanja s socialnimi partnerji in drugimi zainteresiranimi stranmi;

SE SEZNANJATA Z NAMENOM KOMISIJE, DA:

1. prispeva k prizadevanjem držav članic za razvoj njihovih sistemov izobraževanja in usposabljanja ter izvaja in razširja to priporočilo, vključno z uporabo referenčnega okvira kot referenco za olajševanje vzajemnega učenja in izmenjave dobrih praks ter za spremljanje razvoja in poročanje o napredku s pomočjo dvoletnih poročil o napredku delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010;
2. uporabi referenčni okvir kot referenco za izvajanje programov Skupnosti za izobraževanje in usposabljanje ter zagotovi, da se spodbuja pridobivanje ključnih kompetenc;

3. spodbuja širšo uporabo referenčnega okvira v sorodnih politikah Skupnosti in zlasti pri izvajanju politike zaposlovanja, mladinske, kulturne in socialne politike ter razvija nadaljnje povezave s socialnimi partnerji in drugimi organizacijami, ki delujejo na tem področju;
4. pregleda učinek referenčnega okvira v okviru delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 in do 18. decembra 2010 poroča Evropskemu parlamentu in Svetu o pridobljenih izkušnjah in posledicah za prihodnost.

V Bruslju, 18. decembra 2006.

Za Evropski parlament
Predsednik

J. BORRELL FONTELLES

Za Svet
Predsednik

J.-E. ENESTAM

PRILOG A

KLJUČNE KOMPETENCE ZA VSEŽIVLJENJSKO UČENJE – EVROPSKI REFERENČNI OKVIR**Ozadje in cilji**

Ker se mora Evropska unija spričo globalizacije neprestano soočati z novimi izzivi, bo vsak državljan potreboval vrsto ključnih kompetenc, da se bo lahko prožno prilagajal hitro spreminjajočemu in medsebojno zelo povezanemu svetu.

Izobraževanje ima s svojo dvojno vlogo, v socialnem in ekonomskem smislu, ključni pomen pri zagotavljanju, da državljani Evrope pridobijo ključne kompetence, ki jih potrebujejo, da se na prožen način prilagodijo takšnim spremembam.

Različne potrebe učencev je treba zadovoljevati zlasti z nadgradnjo raznolikih individualnih kompetenc z zagotavljanjem enakosti in dostopnosti tistim skupinam, ki zaradi izobraževalne prikrajšanosti, nastale zaradi osebnih, družbenih, kulturnih ali ekonomskih okoliščin, potrebujejo posebno podporo za izpolnitev svojega izobražbenega potenciala. Primeri takih skupin vključujejo osebe s šibkimi osnovnimi znanji, zlasti pomanjkljivo pismenostjo, tisti, ki so zgodaj opustili šolanje, dolgotrajno brezposelni in tisti, ki se po dolgi odsotnosti vračajo na delovno mesto, starejši, migranti in invalidi.

V tem smislu so glavni cilji referenčnega okvira:

- 1) ugotoviti in opredeliti ključne kompetence, ki so v družbi znanja potrebne za osebno izpolnitev, dejavno državljanstvo, socialno kohezijo in zaposljivost;
- 2) podpreti delo držav članic, katerega cilj je zagotoviti, da bodo mladi ljudje do konca začetnega izobraževanja ključne kompetence razvili do ravni, ko bodo sposobni za odraslo življenje in ki ustvarja podlago za nadaljnje učenje in poklicno življenje, in da bo odraslim omogočeno razvijati in posodabljati ključne kompetence vse življenje;
- 3) zagotoviti referenčno orodje na evropski ravni za oblikovalce politik, ponudnike izobraževanj, delodajalce in same učence za olajšanje nacionalnih prizadevanj in prizadevanj na evropski ravni za doseganje skupno dogovorjenih ciljev;
- 4) zagotoviti okvir za nadaljnje ukrepe na ravni Skupnosti v okviru delovnega programa „Izobraževanje in usposabljanje 2010“ in v okviru programov za izobraževanje in usposabljanje Skupnosti.

Ključne kompetence

Kompetence so tukaj opredeljene kot kombinacija znanja, spretnosti in odnosov, ustrežajočih okoliščinam. Ključne kompetence so tiste, ki jih vsi ljudje potrebujejo za osebno izpolnitev in razvoj, dejavno državljanstvo, socialno vključenost in zaposlitev.

Referenčni okvir določa osem ključnih kompetenc:

- 1) sporazumevanje v maternem jeziku;
- 2) sporazumevanje v tujih jezikih;
- 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji;
- 4) digitalna pismenost;
- 5) učenje učenja;
- 6) socialne in državljanske kompetence;
- 7) samoiniciativnost in podjetnost ter
- 8) kulturna zavest in izražanje.

Ključne kompetence se štejejo za enako pomembne, saj vsaka od njih prispeva k uspešnemu življenju v družbi znanja. Številne kompetence se prekrivajo in povezujejo: vidiki, ki so bistvenega pomena za eno področje, bodo podpirali kompetence na drugem. Kompetenca na področju temeljnih osnovnih znanj jezika, kompetenca branja, pisanja, računanja in

na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) je bistvena podlaga za učenje, učenje učenja pa podpira vse učne dejavnosti. Obstajajo številne teme, ki se uporabljajo v celotnem referenčnem okviru: kritično razmišljanje, ustvarjalnost, dajanje pobud, reševanje problemov, ocena tveganj, sprejemanje odločitev ter konstruktivno obvladovanje čustev so pomemben dejavnik pri vseh osmih ključnih kompetencah.

1. Sporazumevanje v maternem jeziku ⁽¹⁾

Opredelitev:

Sporazumevanje v maternem jeziku je sposobnost izražanja in razumevanja pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v pisni in ustni obliki (poslušanje, govor, branje in pisanje) ter na ustrezen in ustvarjalen način jezikovno medsebojno delovanje v vseh družbenih in kulturnih okoliščinah – izobraževanje in usposabljanje, delo, dom in prosti čas.

Bistveno znanje, spretnosti in odnosi, povezani s to kompetenco:

Sporazumevalna kompetenca je rezultat usvojitve maternega jezika, ki je temeljno povezana z razvojem kognitivne sposobnosti posameznika, da razume svet in se poveže z drugimi ljudmi. Za sporazumevanje v maternem jeziku mora posameznik poznati besednjak, imeti funkcionalno znanje slovnice in poznati funkcije jezika. Vključuje zavest o glavnih vrstah verbalne interakcije, vrsti literarnih in neliterarnih besedil, glavne značilnosti različnih slogov in registrov jezika ter spremenljivost jezika in sporazumevanja glede na okoliščine.

Posameznik mora biti sposoben tako za ustno in kot za pisno sporazumevanje v različnih sporazumevalnih okoliščinah ter za spremljanje in prilagajanje lastnega sporazumevanja zahtevam danih okoliščin. Ta kompetenca vključuje tudi sposobnost razlikovanja in uporabe različnih vrst besedil, iskanje, zbiranje in obdelavo informacij, uporabo pripomočkov, oblikovanje in izražanje svojih ustnih in pisnih argumentov na prepričljiv način, ustrezen okoliščinam.

Positiven odnos do sporazumevanja v maternem jeziku vključuje pripravljenost za kritični in konstruktivni dialog, spoštovanje estetskih lastnosti, pripravljenost prizadevati si zanje ter zanimanje za interakcijo z drugimi. To vključuje zavest o vplivanju jezika na druge ljudi in potrebo po razumevanju in uporabi jezika na pozitiven in družbeno odgovoren način.

2. Sporazumevanje v tujih jezikih ⁽²⁾

Opredelitev:

za sporazumevanje v tujih jezikih nasploh veljajo iste glavne razsežnosti kompetence sporazumevanja kot pri sporazumevanju v maternem jeziku: temelji na sposobnostih razumevanja, izražanja in razlage pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v pisni in ustni obliki (poslušanje, govor, branje in pisanje) v ustrezni vrsti družbenih in kulturnih okoliščin – izobraževanje in usposabljanje, delo, dom in prosti čas, – v skladu z željami ali potrebami posameznika. Sporazumevanje v tujih jezikih zahteva tudi sposobnosti, kot sta posredovanje in medkulturno razumevanje. Posameznikova stopnja usposobljenosti je odvisna od štirih razsežnosti (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje) in od posameznega jezika ter posameznikovega družbenega in kulturnega ozadja, okolja, potreb in/ali interesov.

Bistveno znanje, spretnosti in odnosi, povezani s to kompetenco:

Znanje tujih jezikov zahteva poznavanje besednjaka in funkcionalne slovnice ter zavest o glavnih vrstah verbalne interakcije in registrov jezika. Pomembno je poznavanje socialnih dogovorov, kulturni vidik in spremenljivost jezikov.

⁽¹⁾ V okviru večkulturnih in večjezikovnih družb Evrope se ugotavlja, da materni jezik v vseh primerih ni nujno uradni jezik države članice in da je sporazumevanje v uradnem jeziku predpogoj za zagotavljanje polne udeležbe posameznika v družbi. V nekaterih državah članicah je lahko materni jezik eden od več uradnih jezikov. Ukrepi za obravnavo takih primerov in za ustrezno uporabo opredelitve zadevajo posamezno državo članico v skladu z njenimi posebnimi potrebami in okoliščinami.

⁽²⁾ Priznati je treba, da veliko Evropejcev živi v dvojezičnih ali večjezičnih družinah in skupnostih ter da uradni jezik v državi, v kateri živijo, ni nujno njihov materni jezik. Za te skupine se lahko omenjena sposobnost nanaša na uradni jezik in ne na tuji jezik. Njihova potreba, motivacija in družbeni in/ali ekonomski razlogi za pridobitev te sposobnosti, ki jim bo v pomoč pri vključevanju v družbo, bodo drugačni v primeru, ko se učijo tujega jezika zaradi potovanja ali dela. Ukrepi za obravnavo takih primerov in ustrezno uporabo opredelitve so odvisni od posamezne države članice v skladu z njenimi posebnimi potrebami in razmerami v njej.

Bistvena znanja za sporazumevanje v tujih jezikih so sestavljena iz sposobnosti razumevanja govornih sporočil, spodbujanja, vzdrževanja in sklepanja pogovorov ter branja, razumevanja in pisanja besedil, v skladu s potrebami posameznika. Posamezniki morajo biti tudi sposobni ustrezno uporabljati pripomočke ter se tudi neuradno učiti jezikov kot del vseživljenjskega učenja.

Pozitiven odnos vključuje spoštovanje kulturne raznovrstnosti, zanimanje in radovednost glede jezikov in medkulturnega sporazumevanja.

3. Matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji

Opredelitev:

- A. Matematična kompetenca je sposobnost usvojitve in uporabe matematičnega načina razmišljanja za reševanje mnogih težav v vsakdanjem življenju. Pri usvojitvi temeljnih tehnik računanja so poudarjeni postopek, dejavnost ter znanje. Matematična kompetenca vključuje – v različnem obsegu – sposobnost in pripravljenost za uporabo matematičnih načinov razmišljanja (logično in prostorsko razmišljanje) in predstavljanja (formule, modeli, konstrukcije, grafi in razpredelnice).
- B. Kompetenca na področju znanosti se nanaša na sposobnost in pripravljenost uporabe znanja in metodologije za razlago naravnega sveta z namenom ugotovitve vprašanj in sklepanja na podlagi dokazov. Kompetenca v tehnologiji pomeni uporabo omenjenega znanja in metodologije kot odziv na znane človeške želje ali potrebe. Kompetenca na področju znanosti in tehnologije vključuje razumevanje sprememb, nastalih zaradi človeške dejavnosti, in odgovornost posameznega državljana.

Bistveno znanje, spretnosti in odnosi, povezani s to kompetenco:

- A. Potrebno znanje matematike vključuje temeljito poznavanje števil, merskih enot in struktur, osnovnih postopkov in osnovnih matematičnih predstavitev, razumevanje matematičnih pojmov in zasnov ter zavedanje glede vprašanj, na katera lahko matematika ponudi odgovor.

Posameznik mora biti sposoben uporabljati temeljna matematična načela in postopke v vsakodnevnih okoliščinah doma in v službi ter slediti in ocenjevati sklope argumentov. Sposoben mora biti matematično razmišljati, razumeti matematične dokaze, se sporazumovati v matematičnem jeziku ter uporabljati ustrezne pripomočke.

Pozitiven odnos do matematike temelji na spoštovanju resnice in pripravljenosti za iskanje razlogov ter za ocenjevanje njihove veljavnosti.

- B. Za znanost in tehnologijo so bistveno znanje osnovna načela naravnega sveta, temeljni znanstveni koncepti, načela in metode, tehnologija, tehnološki proizvodi in postopki ter razumevanje vpliva znanosti in tehnologije na naravni svet. To znanje bi moralo posamezniku omogočiti boljše razumevanje prednosti, omejitve in tveganja znanstvenih teorij, aplikacij ter tehnologije v družbi nasploh (v odnosu do sprejemanja odločitev, vrednosti, moralnih vprašanj, kulture itd.).

Kompetence vključujejo sposobnost rokovanja s tehnološkim orodjem in stroji ter z znanstvenimi podatki za doseganje cilja ali sprejetje odločitve ali sklepa na podlagi dokazov. Posameznik mora biti sposoben ugotoviti bistvene lastnosti znanstvene raziskave in imeti sposobnost posredovanja sklepov in razlogov, ki so do tega privedli.

Kompetenca vključuje odnos kritičnega spoštovanja in radovednosti, zanimanje za etična vprašanja in spoštovanje varnosti in trajnosti – zlasti glede znanstvenega in tehnološkega napredka v odnosu do samega sebe, družine, skupnosti in globalnih vprašanj.

4. Digitalna pismenost

Opredelitev:

Digitalna pismenost vključuje varno in kritično uporabo Tehnologije informacijske družbe (IST) pri delu, v prostem času in pri sporazumevanju. Podpirajo jo osnovna znanja v IKT: uporaba računalnikov za iskanje, ocenjevanje, shranjevanje, proizvodnjo, predstavitev in izmenjavo informacij ter za sporazumevanje in sodelovanje v skupnih omrežjih po internetu.

Bistveno znanje, spretnosti in odnosi, povezani s to pismenostjo:

Digitalna pismenost zahteva temeljito razumevanje in poznavanje narave, vloge in priložnosti IST v vsakdanjem življenju: v zasebnem in socialnem življenju ter na delu. To vključuje glavne računalniške aplikacije, kot so obdelava besedila, razpredelnice, zbirke podatkov, shranjevanje in upravljanje podatkov ter razumevanje možnosti ter potencialnih nevarnosti interneta in sporazumevanja s pomočjo elektronskih medijev (elektronske pošte, omrežnih orodij) za delo, prosti čas, izmenjavo informacij in skupna omrežja, učenje in raziskave. Posameznik mora tudi razumeti, kako lahko IST podpira ustvarjalnost in inovativnost ter se zavedati vprašanj glede veljavnosti in zanesljivosti informacij, ki so na voljo, ter pravnih in etičnih načel, ki so vključena v interaktivni rabi IST.

Potrebna znanja vključujejo: sposobnost iskanja, zbiranja in obdelave informacij ter njihovo uporabo na kritičen in sistematičen način, z oceno pomembnosti in razlikovanjem med resničnim in virtualnim ob hkratnem prepoznavanju povezav. Posameznik mora biti sposoben uporabljati orodje za proizvodnjo, predstavitev in razumevanje kompleksnih informacij ter imeti sposobnost dostopa, iskanja in uporabe storitev po internetu. Zmožen mora biti tudi uporabljati IST za podporo kritičnemu razmišljanju, ustvarjalnosti in inovativnosti.

Uporaba IST zahteva kritičen in preišljen odnos do dosegljivih informacij in odgovorno uporabo interaktivnih medijev. Digitalno pismenost podpira tudi zanimanje za delovanje v skupnostih in omrežjih v kulturne, socialne in/ali poklicne namene.

5. Učenje učenja

Opredelev:

„Učenje učenja“ je sposobnost učiti se in vztrajati pri učenju, organizirati lastno učenje, vključno z učinkovitim upravljanjem s časom in informacijami, individualno in v skupinah. Ta kompetenca vključuje zavest o lastnem učnem procesu in potrebah, prepoznavanje priložnosti, ki so na voljo, in sposobnost premagovanja ovir za uspešno učenje. Pomeni pridobivanje, obdelavo in sprejemanje novega znanja in spretnosti ter iskanje in uporabo nasvetov. Z učenjem učenja učenci nadgrajujejo svoje predhodne izkušnje z učenjem in življenjske izkušnje v različnih okoliščinah: doma, v službi, pri izobraževanju in usposabljanju. Motivacija in zaupanje vase sta za kompetenco posameznika odločilni.

Bistveno znanje, spretnosti in odnosi, povezani s to kompetenco:

Če je učenje usmerjeno neposredno k določenemu cilju v službi ali na poklicni poti, mora posameznik poznati zahtevane kompetence, znanje, spretnosti in kvalifikacije. Vsekakor učenje učenja od posameznika zahteva, da pozna in razume učne strategije, ki mu najbolj ustrezajo, prednosti in pomanjkljivosti svojega znanja in kvalifikacij ter da zna poiskati priložnosti za izobraževanje, usposabljanje in nasvete in/ali podporo, ki so mu na voljo.

Spretnosti pri učenju učenja zahtevajo najprej pridobitev temeljnih osnovnih znanj, kot so pisanje, branje in računanje ter IKT znanja, ki so potrebna za nadaljnje učenje. Na podlagi teh znanj mora biti posameznik sposoben najti dostop, pridobiti, obdelati in sprejeti novo znanje in spretnosti. Za to je potrebno učinkovito upravljanje vzorcev učenja, poklicne poti in dela, zlasti pa mora biti posameznik sposoben vztrajati pri učenju tudi dalj časa ter kritično razmišljati o namenu in ciljeh učenja. Posameznik mora biti zmožen posvetiti čas avtonomnemu učenju in s samodisciplino, pa tudi s skupinskim delom kot del učnega procesa izkoristiti prednosti heterogene skupine ter deliti naučeno. Kadar je to primerno, mora biti sposoben organizirati lastno učenje, oceniti lastno delo in poiskati nasvet, informacije in podporo.

Pozitiven odnos vključuje motivacijo in zaupanje v lastno sposobnost uspešnega nadaljevanja učenja vse življenje. Odnos, usmerjen v reševanje problemov, podpira samo učenje in posameznikovo sposobnost premagovati ovire in se spreminjati. Bistvene sestavine pozitivnega odnosa so želja po uporabi predhodnih izkušenj z učenjem in življenjskih izkušenj, zanimanje za iskanje priložnosti za učenje ter uporabo učenja v raznovrstnih življenjskih okoliščinah.

6. Socialne in državljanske kompetence

Opredelev:

Te kompetence vključujejo osebne, medosebne in medkulturne kompetence ter zajemajo vse oblike vedenja, ki usposablja posameznike za učinkovito in konstruktivno sodelovanje v socialnem in poklicnem življenju in zlasti v vse bolj raznovrstnih družbah ter za reševanje morebitnih sporov. Državljska kompetenca posameznike usposablja za polno udeležbo v državljanskem življenju na podlagi socialnih in političnih konceptov in struktur ter zaveze za dejavno in demokratično udeležbo.

Bistveno znanje, spretnosti in odnosi, povezani s to kompetenco:

- A. Socialna kompetenca je povezana z osebnim in družbenim blagorom, ki zahteva razumevanje pomena dobrega fizičnega in duševnega zdravja kot vira zase, za svojo družino in za ožje socialno okolje ter znanje o tem, kako tako zdravje doseči in vzdrževati z zdravim načinom življenja. Za uspešno medosebno in socialno udeležbo je bistveno razumeti kodekse ravnanja in splošno sprejete načine v različnih družbah in okoljih (npr. v službi). Ravno tako pomembno je zavedati se osnovnih konceptov v zvezi s posamezniki, skupinami, organizacijami dela, enakostjo spolov in nediskriminacijo, družbo in kulturo. Odločilno je razumevanje multikulturnih in socialno-ekonomskih razsežnosti evropskih družb in ujemanja nacionalne kulturne identitete z evropsko.

Jedro te kompetence so spretnosti konstruktivnega sporazumevanja v različnih okoljih, strpnosti, izražanja in razumevanja različnih pogledov, pogajanja z ustvarjanjem zaupanja in sočustvovanje. Posamezniki morajo biti sposobni obvladati stres in frustracije ter to izraziti na konstruktiven način, morajo pa tudi razlikovati med zasebnim in poklicnim življenjem.

Ta kompetenca temelji na sodelovanju, samozavesti in integriteti. Posameznik se mora zanimati za socialno-ekonomski razvoj, medkulturno komuniciranje, spoštovati mora različnost in soljudi ter biti pripravljen premagovati predsodke in sklepati kompromise.

- B. Državljska kompetenca temelji na poznavanju konceptov demokracije, pravice, enakosti, državljanstva in državljskih pravic, vključno s tem, kako so le-ti izraženi v Listini o temeljnih pravicah Evropske unije in mednarodnih deklaracijah ter kako jih uporabljajo različne institucije na lokalni, regionalni, nacionalni, evropski in mednarodni ravni. Vključuje poznavanje sodobnih dogodkov kot tudi glavnih dogodkov in trendov v nacionalni, evropski in svetovni zgodovini. Poleg tega je treba razvijati tudi zavest o ciljih, vrednotah in politikah socialnih in političnih gibanj. Bistveno je poznavanje evropske integracije in struktur EU, glavnih ciljev in vrednot, kot tudi zavesti o različnosti in kulturnih identitetah v Evropi.

Spretnosti državljanske kompetence pomenijo sposobnost učinkovitega oblikovanja odnosov z drugimi na javnem področju, izkazovanja solidarnosti in zanimanja za reševanje problemov, ki zadevajo lokalno in širšo skupnost. Vključujejo kritični in ustvarjalni premislek ter konstruktivno udeležbo v dejavnostih skupnosti ali soseske ter sprejemanje odločitev na vseh ravneh, od lokalne do nacionalne in evropske ravni, zlasti z volitvami.

Podlaga za pozitiven odnos so spoštovanje človekovih pravic, vključno z enakostjo, ki je osnova za demokracijo, spoštovanje in razumevanje razlik med sistemi vrednot različnih ver ali etničnih skupin. To pomeni izkazovanje občutka pripadnosti svoji občini, državi, EU in Evropi na splošno ter svetu, in pripravljenost za sodelovanje v demokratičnem sprejemanju odločitev na vseh ravneh. Vključuje tudi izkazovanje čuta odgovornosti ter njegovega razumevanja in spoštovanje skupnih vrednot, nujnih za zagotavljanje kohezije skupnosti, kot je spoštovanje demokratičnih načel. Konstruktivno sodelovanje vključuje tudi državljanske dejavnosti, podporo socialni raznovrstnosti in koheziji ter trajnostnemu razvoju, pripravljenost za spoštovanje vrednot in zasebnosti drugih.

7. Samoiniciativnost in podjetnost

Opredelitev:

Samoiniciativnost in podjetnost pomeni sposobnost posameznika za uresničevanje svojih zamisli. Vključuje ustvarjalnost, inovativnost in sprejemanje tveganj ter sposobnost načrtovanja in vodenja projektov za doseganje ciljev. Ta sposobnost je v pomoč posameznikom, ne le v njihovem vsakdanjem življenju in v družbi, ampak tudi na delovnem mestu pri razumevanju ozadja njihovega dela in izkoriščanju priložnosti, je pa tudi podlaga za bolj posebne spretnosti in znanje, ki ga potrebujejo tisti, ki ustanavljajo socialne ali gospodarske dejavnosti ali k temu prispevajo. To bi moralo vključevati zavest o etičnih vrednotah in spodbujati dobro upravljanje.

Bistveno znanje, spretnosti in odnosi, povezani s to kompetenco:

Potrebno znanje vključuje sposobnost ugotavljanja razpoložljivih priložnosti za zasebne, poklicne in/ali poslovne dejavnosti, vključno z vprašanji „širšega pogleda“, ki zagotavljajo ozadje, v katerem ljudje živijo in delajo, na primer široko poznavanje gospodarstva ter priložnosti in izzive, s katerimi se sooča delodajalec ali organizacija. Posamezniki se morajo zavedati tudi etičnega položaja podjetij in tega, kako so lahko s pošteno trgovino ali socialnim vodenjem podjetja zgled.

Znanje se nanaša na proaktivno vodenje projektov (vključno z znanjem, kot so sposobnost načrtovanja, organizacije, vodenja in delegiranja, analiziranja, sporazumevanja, načrtovanja projekta, ovrednotenja in zapisovanja), učinkovito zastopanje in pogajanje ter sposobnost za delo posameznika in skupinsko v timih. Sposobnost presojeti lastne prednosti in pomanjkljivosti ter sposobnost oceniti in po potrebi sprejemati tveganja je bistvena.

Podjetniški odnos označuje dajanje pobud, proaktivnost, neodvisnost in inovativnost v zasebnem in socialnem življenju, kakor tudi v službi. Vključuje tudi motivacijo in odločenost za doseganje ciljev, osebnih ali takih, ki so skupni s cilji drugih, vključno na delu.

8. **Kulturna zavest in izražanje**

Opredelitev:

Spoštovanje pomena kreativnega izražanja zamisli, izkušenj in čustev v različnih medijih, vključno z glasbo, upodabljalnimi umetnostmi, literaturo in vizualnimi umetnostmi.

Bistveno znanje, spretnosti in odnosi, povezani s to kompetenco:

Kulturno znanje vključuje zavest o lokalni, nacionalni in evropski kulturni dediščini ter njenem mestu v svetu. Zajema osnovno poznavanje glavnih kulturnih del, vključno s popularno sodobno kulturo. Bistveno je razumeti kulturno in jezikovno raznovrstnost v Evropi in drugih regijah po svetu, potrebo po njeni ohranitvi ter pomen estetskih dejavnikov v vsakdanjem življenju.

Spretnosti vključujejo priznavanje in izražanje: upoštevanje in uživanje v umetnostnih delih ter predstavitev ter samoizražanje skozi različne medije z uporabo posameznikovih prirojelih sposobnosti. K spretnostim spada tudi sposobnost za povezovanje lastnih ustvarjalnih in izraznih pogledov z mnenji drugih in za prepoznavanje družbenih in gospodarskih priložnosti v kulturni dejavnosti. Kulturno izražanje je bistveno za razvoj ustvarjalnih spretnosti, ki jih je mogoče prenesti na več različnih poklicnih področij.

Pravo razumevanje lastne kulture in občutek identitete sta lahko osnova za odprt odnos in spoštovanje do različnosti kulturnega izražanja. Pozitiven odnos zajema tudi ustvarjalnost, pripravljenost za negovanje estetskih možnosti z umetnostnim samoizražanjem in sodelovanje v kulturnem življenju.
